

Därför fungerar inte bistånd

FREDRIK SEGERFELDT

är fil mag i statsvetenskap och fil kand i franska samt författare till flera böcker och rapporter om globala utvecklingsfrågor. Denna artikel bygger på boken Gör ingen skada – biståndets hippokratiska ed (Timbro 2009). Segerfeldts nya bok Förenta Nationerna – drömmen som sprack kommer ut på Hydra förlag under 2011. fredriksegerfeldt@gmail.com

En genomgång av forskningen visar att 1) uthållig ekonomisk tillväxt är en nödvändig förutsättning för uthållig fattigdomsminskning, 2) forskningen trots upprepade försök misslyckats med att fastslå att bistånd leder till tillväxt, 3) ett lands institutioner är den viktigaste utvecklingsfaktorn på lång sikt och 4) bistånd tenderar att försämra dessa institutioner. Risken är därför stor att bistånd bidrar till att undergräva förutsättningarna för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Biståndsbranschen behöver tänka om sin verksamhet från grunden.

International development assistance is intended to help the people living in less-developed countries overcome poverty resulting from the wide diversity of often-unresolved or poorly resolved collective-action problems. Unless development aid properly addresses the incentives of underlying collective-action problems, it will likely be ineffective or, worse, even counterproductive. Elinor Ostrom, i en rapport åt Sida¹

Hur kommer det sig att den dryga biljon dollar som den rika världen har satsat på utvecklingsbistånd sedan 1960 inte har lyckats att på bred front skapa utveckling i fattiga länder? I denna uppsats ska jag med utgångspunkt i Ostroms citat ovan presentera en möjlig – och som jag menar även sannolik – förklaring, som bygger på två insikter:

Den viktigaste utvecklingsfaktorn är ett lands institutioner, det som Ostrom kallar problem relaterade till collective action, på svenska det kollektiva handlandets problem.

Bistånd tenderar att förvärpa institutionerna i mottagarlandet.

Först några ord om den centrala roll som ekonomisk tillväxt spelar för utveckling i fattiga länder och om vad forskningen säger om sambandet mellan bistånd och tillväxt.

1. Tillväxtens primat

Utvecklingspolitik i allmänhet och bistånd i synnerhet syftar till att minska människors fattigdom. Även om det numera är populärt att tillämpa ett multidimensionellt fattigdomsbegrepp där materiella förhållanden tonas ned till förmån för andra mått och värden definierar jag här fattigdom som brist på materiella resurser. Detta dels för att materiella resurser är den pri-

¹ Ostrom m fl (2002), s xiv.

mära förutsättningen för överlevnad, dels för att högre inkomstnivåer leder till förbättringar av andra relevanta mått på mänsklig välfärd.²

Såvida människor inte har en förmögenhet, vilket de allra flesta i fattiga länder inte har, innebär fattigdom låga inkomster. Inkomster kan höjas endast på två sätt: antingen genom att materiella resurser skapas (ekonomisk tillväxt) eller genom att resurserna omfördelas.

De senaste decennierna har det pågått en debatt om huruvida tillväxt är tillräckligt eller bara nödvändigt för fattigdomsminskning.³ I slutet av 1990-talet kom en rad studier som betonade tillväxtens betydelse. Chen och Ravallion (1997) fann exempelvis att fattigdomen nästan alltid minskade med tillväxt och ökade när ekonomin gick dåligt. Deininger och Squire (1998) visade att de fattiga vinner på tillväxt och att de drabbas mest av utebliven sådan.

Den uppmärksammade studien av Dollar och Kraay (2002) fann under rubriken "Growth is Good for Poor" att i genomsnitt stiger inkomsten för den fattigaste femtedelen av befolkningarna i takt med tillväxten i samhället som helhet. Denna uppsats mötte dock hård kritik, både politiskt och vetenskapligt.⁴ Bourguignon (2003) slog fast att uthållig fattigdomsminskning kräver uthållig tillväxt, men fann också att omfördelning kan minska fattigdomen på kort sikt. Kraay (2005) menade att tillväxtens betydelse i fattigdomsbekämpning överskuggar de många försök som görs att se till att tillväxten blir "pro-poor". Klasen (2003) har i en litteraturgenomgång visat att begreppet "pro-poor growth" (ungefär fattigdomsmotverkande tillväxt) är synnerligen flytande och svårt såväl att definiera som att formulera någon policy utifrån.⁵

Någon konsensus kan alltså inte sägas ha uppkommit kring tillväxtens tillräcklighet. Men när det gäller nödvändigheten råder det numera enighet. Paul Collier (2007) har formulerat det som: "Growth is not a cure-all, but lack of growth is a kill-all", dvs att uthållig fattigdomsminskning är omöjlig utan uthållig tillväxt.⁶

Biståndets förmåga att påverka tillväxten i mottagarländerna positivt är alltså central för att bistånd ska kunna leda till fattigdomsminskning. Låt oss därför se vad vi vet om sambandet mellan bistånd och tillväxt.

² Hans Rosling har påpekat att vid Världsbankens gamla mått på extrem fattigdom går majoriteten av pengarna åt till att skaffa tillräckligt mycket energi för att behålla vikten. Rosling är också medförfattare till Schell m fl (2007) som fann att bland fem faktorer var BNI per capita den som hade starkast påverkan på spädbarnsdödligheten.

³ Vlachos (2001) är ett numera tio år gammalt papper som dock ger en bra översyn av diskussionen. Sumner (2003) har en genomgång av diskussionen om tillväxt, fattigdom och inkomtskillnader.

⁴ Organisationen Oxfam lanserade exempelvis en arg svarsuppsats med titeln "Growth With Equity Is Good for the Poor", som dock inte har publicerats i någon vetenskaplig tidskrift. En oberoende utvärdering av Världsbankens forskning (Banerjee m fl 2006) riktade hård vetenskaplig kritik mot Dollar och Kraay (2002).

⁵ Sumner (2003) visar att det finns minst sju olika definitioner av begreppet "pro-poor growth".

⁶ Collier (2007, s 190).

2. Bistånd och tillväxt

Det globala biståndet tog rejäl fart på 1960-talet i samband med att FN utropade sitt utvecklingsdecennium. De tillväxtnål som biståndet skulle bidra till nåddes dock inte, varken då eller under de följande tre utvecklingsdecennierna.⁷ En snabb blick på utvecklingen sedan dess ger vid handen att biståndet inte verkar ha kunnat lyfta upp några länder på en ny utvecklingsbana.

Det var denna bild av misslyckande som många forskare försökte undersöka när de vid 1990-talets slut började genomföra studier på sambandet mellan bistånd och tillväxt. Den stora makrodebatten tog fart.⁸

Dollar och Burnside (2000) hade under några år stort inflytande. De fann att bistånd har positiva effekter på BNP-tillväxten i mottagarländer som för en god ekonomisk politik. Dalgaard och Hansen (2001) kunde dock snabbt visa hur känsliga resultaten var för små förändringar i dataurvalet. När Easterly m fl (2004) lade till några år och länder till Dollar och Burnside's datamaterial försvann sambandet. Banerjee m fl (2006) dömde också ut studien, med hänvisning till bl a dåligt fastslagna kausaliteter.

Nästa stora försök var Tarp och Hansen (2001) som fann att bistånd i genomsnitt leder till tillväxt, oberoende av i vilken policymiljö det ges.⁹ Men återigen visade det sig att det gick att avvisa deras slutsatser. Resultaten höll inte när Roodman (2007a) la till fler år än just de som danskarna hade använt.

Några år senare kom Tarp m fl (2004) tillbaka med en tes att bistånd leder till tillväxt utanför tropikerna. Men även denna uppsats var känslig för dataurval. Tog man bort tre arabländer samt välmående Botswana försvann sambandet.¹⁰

Nästa försök att få fram ett robust samband var att dela upp biståndet i två kategorier: dels sådant som verkligen har ökad tillväxt som mål på kort sikt, dels bistånd som har andra mål (som humanitärt bistånd och satsningar på utbildning och hälsa). Clemens m fl (2004) rensade bort den andra kategorin från datamaterialet och fann ett samband mellan ”tillväxtbistånd” och kortsiktig tillväxt.

Det är i och för sig intressant att undersöka biståndets kortsiktiga effekter, men problemet med fattiga länder, inte minst i Afrika söder om Sahara, är oftast att de har så svårt att få tillväxten att bli uthållig.¹¹ Roodman (2007a, 2007b) kunde också visa att även denna studie innehöll ekonomiska svagheter.

Allra tydligast har Clemens m fl (2004) dock blivit avfärdad av Rajan och Subramanian (2008) som kunde visa att varken denna eller tesen i

⁷ Murphy (2007) samt Jolly m fl (2004).

⁸ Roodman (2007b) är en bra genomgång av debatten, som riktar sig även till den som inte är verserad i ekonometri.

⁹ De varnade dock för att omsätta deras resultat i policyrekommendationer innan sambandet var ytterligare utrett.

¹⁰ Roodman (2007a).

¹¹ Birdsall (2007).

Burnside-Dollar- (2000) håller. De fann inget samband mellan bistånd och tillväxt. Inte heller kunde de rapportera att bistånd fungerar bättre i en viss institutionell eller geografisk miljö eller att en viss typ av bistånd fungerar bättre än andra.

Det hela slutade med att François Bourguignon, då Världsbankens chef-ekonom, tillstod att "[d]en empiriska litteraturen om biståndets effektivitet har gett oklara och tvetydiga resultat."¹²

Sedan Rajan och Subramanian (2008) har det publicerats få makrostudier på detta tema.¹³ William Easterly skriver i ett blogginlägg att regressionsanalyser om bistånd och tillväxt numera är "widely discredited in academia" (på svenska, "allmänt misskrediterade i akademien"). Regressionernas tid håller på att ta slut. Numera är randomiserade experiment den mest populära metoden bland utvecklingsforskare. Två undantag är Miniou och Reddy (2010) samt Arndt m fl (2010) (återigen med Finn Tarp som medförfattare), som bägge finner att bistånd har positiva effekter på långsiktig tillväxt. Om dessa resultat, till skillnad från de flesta liknande studier, kommer att hålla återstår att se.¹⁴ Ytterligare ett aktuellt bidrag är Paldam och Doucouliagos (2009) som i en metastudie finner noll samband mellan bistånd och tillväxt.

Statistisk signifikans vs policysignifikans

Många av de statistiskt signifikanta samband som funnits mellan bistånd och tillväxt är så små att de är svåra att använda för några slutsatser kring vilken politik som bör föras i den verkliga världen. Tarp och Hansen (2001) fann exempelvis att för länder som inte tar emot så mycket bistånd ger en ökning av biståndet motsvarande en procent av mottagarlandets BNP en tillväxtökning på 0,25 procentenheter.

Låt oss tillämpa detta räkneexempel med utgångspunkt i antagandet att mottagarländerna haft noll per-capita-tillväxt under en längre period. Om vi höjer biståndet till dessa länder med en procent av deras BNP skulle de alltså enligt Tarps och Hansens beräkningar få en tillväxt på 0,25 procent. Med den takten skulle det ta 278 år att lyfta de människor som lever på en dollar om dagen till en inkomstnivå på två dollar om dagen.¹⁵

Politiskt styrd forskning?

Vid en snabb anblick på ovanstående forskning kan man skönja ett mönster: de forskare som finner positiva resultat mellan bistånd och tillväxt – till skillnad från dem som inte finner något samband – tenderar att ha anställning vid eller finansiering från biståndsbranschen. Som bland

¹² Bourguignon och Sundberg (2007, s 316).

¹³ Easterly (2009).

¹⁴ David Roodman, som står bakom flera av de analyser som avfärdat tidigare studier av denna sort, kritiserar Arndts m fl metod här <http://blogs.cgdev.org/globaldevelopment/2009/11/yes-bill-no-owen-why-i-still-doubt-aid-growth-regressions.php>.

¹⁵ $1 * 1,0025^x = 2 \Rightarrow x = 277,6$. Det hjälper inte att ge ännu mer bistånd, eftersom Tarp och Hansen, som de flesta andra studier som över huvud taget finner ett positivt samband, finner avtagande effekter för biståndet i takt med att det ökar.

många discipliner förekommer det också bland utvecklingsekonomer en diskussion om politisering av forskningen. Roodman (2007b) menar att en av förklaringarna till de olika resultaten i denna forskning är ”publication bias”, dvs att forskarnas incitament gör att de filtrerar resultaten och således påverkar vilka resultat som får se dagens ljus. Easterly (2008) redogör för biståndsbranschens selektiva användning av forskning. Easterly har också vid upprepade tillfällen anklagat kollegor för ”data mining”, dvs att de gör olika urval av data tills de finner önskvärt resultat. Utvärderingar av såväl det norska biståndsorganet Norads forskningsfinansiering som av Världsbankens egen forskning har utfärdat hård kritik för politisk styrning.¹⁶ Även Paldam och Doucouliagos (2008) menar och finner stöd för att det bland biståndsforskare finns en motvilja att publicera obekväma resultat.

Hur förklara misslyckandet?

Den stora utmaningen för biståndsforskningen är att förklara den s k mikro-makroparadoxen.¹⁷ Denna bygger på att alla de biståndsprojekt som rapporteras som framgångsrika inte lyckas få någon synlig utvecklingseffekt på länder som helhet, trots att många länder fått 15–20 procent av BNP i bistånd i decennier.

Det finns också en diskussion om huruvida ”absence of evidence” innebär ”evidence of absence”, dvs om det bara är så att forskarna inte har lyckats visa att bistånd fungerar eller om det verkligen är så att bistånd inte fungerar. För att på något trovärdigt sätt kunna hävda det ena eller det andra måste man förklara genom vilka mekanismer biståndet kan påverka tillväxten. Det är en utmaning främst för dem som hävdar att bistånd inte fungerar.

En vanlig förklaring till varför bistånd inte fungerar är den holländska sjukan (Rajan och Subramanian 2008). Den uppstår när kontantöverföringar apprecierar mottagarlandets valuta så att exportsektorns konkurrenskraft försämras. Den minskade exporten tar sedan ut den tillväxtstimulans som biståndets kapitaltillskott innebär. Det är en möjlig förklaring. Den förbiser dock institutionernas betydelse.

3. Institutionerna viktigast för utveckling

Enligt traditionell ekonomisk teori beror ett lands tillväxt på ackumuleringen av mänskligt och fysiskt kapital. Bortsett från de strukturalistiska idéer som var populära i vissa kretsar på 1960- och 1970-talen var detta synsätt länge dominerande också när det gäller fattiga länder, såväl i akademiska som i biståndspolitiska kretsar. Men kapitalöverföringarna verkar alltså inte ha påverkat tillväxten positivt, åtminstone inte i den omfattning som teorin förutsäger.

Därför har allt fler forskare börjat intressera sig för fattiga länders insti-

¹⁶ För Världsbanken, se Banerjee m fl (2006). För Norad, se Forskningsrådet (2007).

¹⁷ En term som myntades av Mosley (1987).

tutioner. Många menar numera att den huvudsakliga förklaringen till att vissa länder är rika medan andra är fattiga är bristfälliga institutioner i de fattiga länderna.

North (1992) betonar vikten av att skilja mellan institutioner och organisationer, där de senare är aktörer som verkar i den institutionella miljön, som politiska enheter (exempelvis partier och parlament), ekonomiska enheter (företag och fackföreningar) och sociala enheter (kyrkor och föreningar). Institutioner är enligt North (1991) dels förutsättningar skapade av människor och som politiskt, ekonomiskt och socialt styr människors beteende, dels upprätthållandet av dessa förutsättningar. Det handlar både om formella villkor, som konstitutioner, lagar och äganderätter och informella sådana, som normer, tabun, sedvanor och beteendemönster. En ekonomis institutioner utgörs av dess incitamentsstruktur och det är hur den strukturen utvecklas som avgör om landet upplever tillväxt, stagnation eller tillbakagång.

Baumol (1990) menar att det finns tre sorters entreprenörskap: produktivt, improduktivt och destruktivt. De spelregler som avgör den relativa vinsten av olika entreprenöriella aktiviteter varierar dramatiskt från en tid och plats till en annan, det entreprenöriella beteendet anpassar sig till spelreglernas variationer och fördelningen av entreprenörskap mellan produktiva och icke-produktiva aktiviteter är en viktig förklaring till skillnader i utveckling mellan länder. Det viktiga för ett samhälle är att det ser till att det produktiva entreprenörskapet lönar sig bättre än de andra.

Olson (1996) formulerade problematiken på ett liknande sätt: det finns hinder i vägen för att ekonomiska möjligheter ska tas tillvara. Och omfattningen av dessa hinder varierar mellan länder, vilket förklarar skillnaden i välståndsnivå dem emellan. Hall och Jones (1999) är en annan inflytelserik studie. De fann att skillnaderna i produktivitetsnivå, och därmed inkomstnivå, mellan länder kan förklaras av vad de kallar social infrastruktur, bestående av både institutioner och den politik som förs.

Ovanstående texter är främst teoretiska, men det finns ett betydande empiriskt stöd för att institutioner spelar roll för tillväxten.

Rodrik m fl (2004) jämför olika utvecklingsfaktorers förklaringsvärde när det gäller skillnader i inkomstnivå mellan länder. Det handlar om institutionell kvalitet, graden av integration i den internationella ekonomin samt geografiskt läge. De finner att ett lands institutionella kvalitet är en långt viktigare förklaringsfaktor än de andra två. Johnson och Subramanian (2005) kan med ett enkelt räkneexempel visa att om Afrika söder om Sahara nådde upp till Asiens institutionella kvalitet skulle genomsnittsinkomsten i Afrika öka med 80 procent.

Den mest inflytelserika studien i detta ämne det senaste decenniet är antagligen Acemoglu m fl (2004). De finner att ekonomiska institutioner som främjar ekonomisk tillväxt uppstår när politiska institutioner ger makt till grupper med intresse av vitt spridda äganderätter, när den politiska makten begränsas och när det är svårt för makthavarna att berika sig på

sitt maktinnehav. Det finns många fler publikationer som pekar på institutionernas betydelse. Abdiweli (2003) har en god litteraturgenomgång och genomför egna beräkningar och Aron (2000) refererar till ett stort antal studier som visar ett starkt samband mellan ett lands institutionella kvalitet och dess inkomstnivå per capita. Kaufmann och Kraay (2003) finner en stark korrelation mellan genomsnittsinkomst och kvalitet på samhällsstyrning mellan länder. Även om man ska vara skeptisk mot siffrornas exakthet kom Gradstein (2008) fram till att mellan 65 och 78 procent av ett lands välstånd kan förklaras av ett lands institutionella kvalitet. Barro (1997) finner att förstärkt lagstyre leder till högre inkomster.

Det finns ett problem med denna forskning, åtminstone för den som vill dra några policy slutsatser av den. Begreppet institutioner definieras väldigt olika och används i en rad olika betydelse. Ibland likställs institutioner med samhällsstyrning (governance), som i stort sett sammanfaller med de formella institutionerna. Och som nämndes ovan skuffar Hall och Jones (1999) ihop institutioner med policy. Intressant i sammanhanget är att Henry och Miller (2009) i en jämförande studie mellan Jamaica och Barbados finner att makroekonomisk policy är viktigare än institutioner när det gäller att förklara de två ländernas ekonomiska utveckling.

Ofta används dessutom "proxys" som åtminstone för en lekman kan anses långsökta. Acemoglu m fl (2004) menar exempelvis att skillnader i europeiska bosättares överlevnadsgrad vid koloniseringen av ett territorium kan förklara skillnader i äganderätters säkerhet och därmed i relativ välståndsnivå mellan f d kolonier. Resonemanget är att på platser där bosättarna dominerade i antal hade de intresse av vitt spridda och trygga äganderätter. Författarna använder därför ursprunglig befolkningstäthet och överlevnadsgrad bland bosättare som en proxy för goda institutioner.

Vi vet alltså att institutionerna är centrala, men det råder osäkerhet om vad det är i det institutionella paketet som påverkar utvecklingen mest och hur de olika delarna i paketet påverkar varandra. Denna oklarhet är också den svagaste länken i resonemangskedjan i denna uppsats.

4. Bistånd försämrar institutionerna

Då kommer vi till nästa steg i resonemanget, nämligen insikten om att bistånd tenderar att försämma ett mottagarlands institutioner. Såväl teoretiska som empiriska studier har kommit fram till den slutsatsen.¹⁸

Svensson (2000a) visade både med en teoretisk modell och (preliminärt) empiriskt att bistånd tenderar att öka korruptionen och privilegiejakten i mottagarländerna. När det finns fler privilegier att jaga ökar jakten. Gray och McPherson (2001) visade att biståndet gjort det lättare för dåliga ledare att behålla makten samt att det var mindre sannolikt att dessa ledare skulle bedriva en utvecklingsvänlig politik. Van de Walle (2001) menade att

¹⁸ Moss m fl (2006) är en god genomgång av litteraturen. Se även Knack (2001) och Rajan och Subramanian (2007).

bistånd bidrar både till att hålla korrupta regimer under armarna och till att upprätthålla system av patronage. I en äldre studie fann Landau (1990) liknande resultat, nämligen att bistånd ökar både möjligheterna till och incitamenten för patroner att underhålla sina klienter.

Knack (2001) fann empiriskt stöd för att bistånd leder till försämrad byråkratisk kvalitet, ökad korruption och sämre lagstyre. När stora resurser kommer in i landet utifrån blir det än mer lönsamt för eliten att använda staten till att berika sig själv. Bistånd stimulerar alltså ledarna att i än högre utsträckning använda staten i egna syften. Djankov m fl (2008) fann empiriska belegg för att bistånd försämrar ett lands politiska institutioner.

Martens m fl (2002) undersökte konsekvensen av bistånd på den återkopplingsmekanism som finns mellan styrande och styrda i en väl fungerande demokrati och fann att det blev svårare för medborgarna att kontrollera maktutövningen och utkräva ansvar av den politiska eliten. Rajan och Subramanian (2007) fann att bistånd är förknippat med sämre samhällsstyrning, möjligen eftersom inflödena av bistånd gör att de styrande blir mindre tvungna än annars att ta hänsyn till medborgarna så att dessa betalar skatt.

Svensson (2000b) diskuterar de moral hazard-problem som kommer av samspelet mellan givare och mottagare och varnar för att bistånd kan göra det mindre sannolikt att makthavarna i mottagarländerna genomför sådana strukturella reformer som skulle öka tillväxten. Kanbur (2000) använder en principal-agent-modell för att diskutera ovanstående samspel och finner att biståndet ger mottagarländerna incitament att bedriva en politik som inte leder till utveckling, så att biståndet fortsätter att komma. Rodrik (1996) formulerar det som att bistånd leder till att kostnaden för att inte göra någonting åt en dålig situation minskar.

Bräutigam och Knack (2004) menar att biståndets negativa effekter på institutionerna i Afrika söder om Sahara kan vara mycket stora. Stora mängder bistånd ger regeringarna stora möjligheter att bete sig så att utveckling hindras.

En avvikande röst är Tavares (2003) som finner att bistånd minskar korruptionen i mottagarlandet.

Sammanfattningsvis kan man säga att etablerandet av det sociala kontrakt som är grunden för alla moderna fungerande samhällen, i vilka politiska ledare utövar makt mot att de levererar det väljarna förväntar sig, verkar störas av biståndet. Forskningen pekar alltså på att bistånd tenderar att förhindra uppkomsten av en välfungerande stat.

Det stycke av Ostrom som citeras i inledningen bygger på just denna kunskap. Fattigdomen i utvecklingsländer beror på collective action-problem av den typ som beskrivs i litteraturen som återgavs ovan. Vidare varnar Ostrom för att biståndet riskerar att vara improduktivt, eftersom det inte angriper dessa problem. Hon menar också att biståndet t o m kan vara kontraproduktivt, just för att det spär på collective action-problemen, dvs förvärrar fattiga länders institutioner. Även denna ståndpunkt finns det som vi sett stöd för i forskningen.

5. Slutsatser

Budskapet i denna uppsats ska inte misstas för den tes som Dambisa Moyo (2009) blivit världsberömd för, nämligen att det är biståndet som bär skulden till att Afrika förblir fattigt. I stället menar jag att biståndet gör huvudsaken till frånvaron av utveckling, bristande institutioner, värre än annars. Bistånd kan ha negativa nettoeffekter på utvecklingen i fattiga länder utan att vara den huvudsakliga faktorn bakom bristen på utveckling.

Insikten att biståndet försämrar den viktigaste utvecklingsfaktorn är kontroversiell, ideologiskt, politiskt och intressemässigt. Det är svårt att föreställa sig biståndsminister Gunilla Carlsson göra ett uttalande om att biståndet syftar till att lösa collective action-problem. I stället har det svenska biståndet tre tematiska prioriteringar: demokrati och mänskliga rättigheter, miljö och klimat samt jämställdhet och kvinnors roll i utvecklingen. Våra resursöverföringar till fattiga länder riktar sig alltså inte till det som forskningen anser vara utvecklingens främsta faktor, utan till frågor som bestäms av ideologiska trender och den relativa styrkan hos olika svenska intressegrupper.

Hittills har få i biståndssektorn velat ta diskussionen om bistånd och institutioner på allvar. Få har incitament att göra det, vilket är synd. Mot bakgrund av genomgången ovan finns det stor risk att bistånd bidrar till att undergräva förutsättningarna för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor, i stället för att, som den officiella formuleringen för svenskt bistånd lyder, skapa sådana förutsättningar.

REFERENSER

- Abdiweli, A M (2003), "Institutional Differences as Sources of Growth Differences", *Atlantic Economic Journal*, vol 31, s 348-362.
- Acemoglu, D, S Johnson och J Robinson (2004), "Institutions as the Fundamental Cause of Long-run Growth", NBER Working Paper 10481.
- Arndt, C, S Jones och F Tarp (2010), "Aid, Growth, and Development: Have We Come Full Circle?", *Journal of Globalization and Development*, vol 1, nr 2, artikel 5.
- Aron, J (2000), "Growth and Institutions: A Review of the Evidence", *World Bank Research Observer*, vol 15, nr 1, s 99-135.
- Banerjee, A, A Deaton, N Lustig och K Rogoff (2006), *An Evaluation of World Bank Research 1998-2005*, Världsbanken, Washington DC.
- Barro, R (1997), *Determinants of Economic Growth: A Cross-country Empirical Study*, MIT Press, Cambridge.
- Baumol, W J (1990), "Entrepreneurship: Productive, Unproductive, and Destructive", *Journal of Political Economy*, vol 98, s 893-921.
- Birdsall, N (2007), "Do No Harm: Aid, Weak Institutions and the Missing Middle in Africa", *Development Policy Review*, Special Issue: Developmental States in the New Millennium, vol 25, s 575-598.
- Bourguignon, F (2003), "The Growth Elasticity of Poverty Reduction", i Eicher, T och S Turnovsky (red), *Inequality and Growth: Theory and Policy Implications*, MIT Press, Cambridge MA.
- Bourguignon, F och M Sundberg (2007), "Aid Effectiveness: Opening the Black Box", *American Economic Review*, vol 97, s 316-321.
- Burnside, C och D Dollar (2000), "Aid, Policies and Growth", *American Economic Review*, vol 90, s 847-868.
- Bräutigam, D och S Knack (2004), "Foreign Aid, Institutions and Governance in Sub-Saharan Africa", *Economic Development and Cultural Change*, vol 52, s 255-285.
- Chen, S och R Martin (1997), "What Can New Survey Data Tell Us about Recent Changes in Distribution and Poverty?", *World Bank Economic Review*, nr 11, s 357-382.
- Clemens, M A, S Radelet och B Rikhil (2004), "Counting the Chickens When They Hatch: The Short Term Effects of Aid on Growth", Working Paper 44, Center for Global Development, Washington DC.

- Collier, P (2007), *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done about It*, Oxford University Press, Oxford.
- Dalgaard, C-J och H Hansen (2001), "On Aid, Growth and Good Policies", *Journal of Development Studies*, vol 37, s 17-41.
- Deininger, K och L Squire (1998), "New Ways of Looking at Old Issues: Inequality and Growth", *Journal of Development Economics*, vol 57, s 259-287.
- Djankov, S, J G Montalvo och M Reynal-Querol (2008), "The Curse of Aid", *Journal of Economic Growth*, vol 13, nr 3, s 169-194.
- Dollar, D och A Kraay (2002), "Growth is Good for the Poor", *Journal of Economic Growth*, vol 7, s 195-225.
- Easterly, W (2008), *Den vite mannens börda*, SNS Förlag, Stockholm.
- Easterly, W (2009), "Bill Goes to Africa", inlägg på bloggen *Aidwatchers*, 2 november 2009, <http://aidwatchers.com/2009/11/bill-goes-to-africa/>.
- Easterly, W, R Levine och D Roodman (2004), "New Data, New Doubts: A Comment on Burnside and Dollar's 'Aid, Policies, and Growth'", *American Economic Review*, vol 94, s 774-780.
- Forskningsrådet (2007), *Norwegian Development Research: An Evaluation*, Division for Strategic Priorities, Oslo.
- Gradstein, M (2008), "Institutional Traps and Economic Growth", *International Economic Review*, vol 49, s 1043-1066.
- Gray, C och M McPherson (2001), "The Leadership Factor in African Policy Reform and Growth", *Economic Development and Cultural Change*, vol 49, s 707-740.
- Hall, R E och C I Jones (1999), "Why Do Some Countries Produce so Much More Output per Worker than Others?", *Quarterly Journal of Economics*, vol 114, s 83-116.
- Henry, P B och C Miller (2009), "Institutions vs Policies: A Tale of Two Islands", *American Economic Review*, vol 99, s 261-267.
- Johnson, S och A Subramanian (2005), "Aid, Governance, and the Political Economy. Growth and Institutions", presentation vid IMF's *Seminar on Foreign Aid and Macroeconomic Management*, Maputo, Mozambique, 14-15 mars 2005.
- Jolly, R, L Emmerij, D Ghai och F Lapeyre (2004), *UN Contributions to Development Thinking and Practice*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis.
- Kanbur, R (2000), "Aid, Conditionality and Debt in Africa", i Tarp, F (red), *Foreign Aid and Development: Lessons Learnt and Directions for the Future*, Routledge, London.
- Kaufmann, D och A Kraay (2003), *Governance and Growth – Causality Which Way?: Evidence for the World, in brief*, manuskript, Världsbanken.
- Knack, S (2001), "Aid Dependence and the Quality of Governance: A Cross-country Empirical Analysis", *Southern Economic Journal*, vol 68, s 310-329.
- Kraay, A (2005), "Aid, Growth and Poverty", presentation vid IMF's *Seminar on Foreign Aid and Macroeconomic Management*, Maputo, Mozambique, 14-15 mars, 2005.
- Landau, D (1990), "Public Choice and Economic Aid", *Economic Development and Cultural Change*, vol 38, s 559-575.
- Martens, B, U Mummert, M Murrell och P Seabright (2002), *The Institutional Economics of Foreign Aid*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Miniou, C och S G Reddy (2010), "Development Aid and Economic Growth: A Positive Long-Run Relation", *Quarterly Review of Economics and Finance*, vol 50, s 27-39.
- Mosley, P (1987), *Overseas Aid: Its Defence and Reform*, Wheatsheaf Books, Brighton.
- Moss, T, G Pettersson och N van de Walle (2006), "An Aid-institutions Paradox? A Review Essay on Aid Dependency and State Building in Sub-Saharan Africa", Working Paper 74, Center for Global Development, Washington DC.
- Moyo, D (2009), *Dead Aid: Why Aid is Not Working and How there is a Better Way for Africa*, Penguin Books, London.
- Murphy, C N (2007), "Private Sector", in Weiss, T G och S Daws (red), *The Oxford Handbook on the United Nations*, Oxford University Press, Oxford.
- North, D C (1991), "Institutions", *Journal of Economic Perspectives*, vol 5, s 97-112.
- North, D C (1992), "The New Institutional Economics and Development", Economics Working Paper, Washington University in St Louis.
- Olson, M Jr (1996), "Big Bills Left on the Sidewalk: Why Some Nations are Rich and Others Poor", *Journal of Economic Perspectives*, vol 10, nr 2, s 3-24.
- Ostrom, E, C Gibson, S Shivakumar och K Andersson (2002), Aid, Incentives, and Sustainability: An Institutional Analysis of Development Cooperation, MAIN REPORT, Sida Studies in Evaluation # 02/01, Stockholm.
- Paldam, M och H Doucouliagos (2008), "Aid Effectiveness on Growth: A Metastudy", *European Journal of Political Economy*, vol 24, s 1-24.

- Paldam, M och H Doucouliagos (2009), "The Aid Effectiveness Literature: The Sad Results of 40 Years of Research", *Journal of Economic Surveys*, vol 23, s 433-461.
- Rajan, R G och A Subramanian (2007), "Does Aid Affect Governance?", *American Economic Review*, vol 97, s 322-327.
- Rajan, R G och A Subramanian (2008), "Aid and Growth: What Does the Cross-Country Evidence Really Show?", *Review of Economics and Statistics*, vol 90, s 643-665.
- Rodrik, D (1996), "Understanding Economic Policy Reform", *Journal of Economic Literature*, vol 34, s 9-41.
- Rodrik, D, A Subramanian och F Trebbi (2004), "Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development", *Journal of Economic Growth*, vol 9, s 131-165.
- Roodman, D (2007a), "The Anarchy of Numbers: Aid, Development and Cross-country Empirics", *World Bank Economic Review*, vol 21, s 255-277.
- Roodman, D (2007b), Macro Aid Effectiveness Research: A Guide for the Perplexed, Working Paper 134, Center for Global Development, Washington DC.
- Schell, C O, M Reilly, H Rosling, S Peterson och A M Ekström (2007), "Socioeconomic Determinants of Infant Mortality: A World-wide Study of 152 Low-, Middle-, and High-income Countries", *Scandinavian Journal of Public Health*, vol 35, s 288-297.
- Sumner, A (2003), "From Lewis to Dollar and Kraay and Beyond: A Review and Stocktake of Fifty Years of Poverty, Inequality and Economic Growth", papper presenterat vid Development Studies Association (DSA), Economics, Finance and Development (EFD) Study Group meeting 3 juli 2003, '50 Years of Development Economics: Taking Stock of Controversies', Overseas Development Institute, London.
- Svensson, J (2000a), "Foreign Aid and Rent-seeking", *Journal of International Economics*, vol 51, s 437-461
- Svensson, J (2000b), "When is Foreign Aid Policy Credible? Aid Dependence and Conditionality", *Journal of Development Economics*, vol 61, s 61-84.
- Tarp, F och H Hansen (2001), "Aid and Growth Regressions", *Journal of Development Economics*, vol 64, s 547-570.
- Tarp, F, C-J Dalgaard och H Hansen (2004), "On the Empirics of Foreign Aid and Growth", *Economic Journal*, vol 114, s F191-F216.
- Tavares, J (2003), "Does Foreign Aid Corrupt?", *Economics Letters*, vol 79, s 99-106.
- Vlachos, J (2001), Är ekonomisk tillväxt bra för de fattiga? En översikt av debatten, http://people.su.se/~jvlac/pop_pub/Vlachos_growth_globkom.pdf.
- van de Walle, Nicolas (2001), *African Economies and the Politics of Permanent Crisis, 1979-1999*, Cambridge University Press, Cambridge.